Näringsutskottets betänkande

1980/81:59

över proposition 1980/81:161 om finansiering av stirlingprojektet, m. m., jämte motion

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1980/81:161 (industridepartementet) om finansiering av stirlingprojektet, m. m.,

dels motion 1980/81:2116, som har väckts med anledning av propositionen.

Propositionen och motionen redovisas i det följande.

Representanter för KB United Stirling (Sweden) AB & Co och FFV Industriprodukter AB har lämnat upplysningar till utskottet.

De fackliga organisationerna vid FFV Industriprodukter AB har inkommit med en skrivelse.

Propositionen

Huvudsakligt innehåll

I propositionen redogörs för det utvecklingsarbete rörande stirlingmotorer som bedrivs vid KB United Stirling (Sweden) AB & Co – vilket bl. a. genom förenade fabriksverken (FFV) ägs av staten – och vid FFV Industriprodukter AB. FFV föreslås kunna få efterge lån till United Stirling. För att detta företag skall få finansiella resurser att återbetala lån till Sveriges Investeringsbank AB och för fortsatt utveckling av en mindre stirlingmotor föreslås 100 milj. kr. bli anvisade.

FFV föreslås också kunna få medgivande att lämna ägartillskott till FFV Företagen AB med högst 30 milj. kr. Vidare föreslås att FFV:s rörliga kredit i riksgäldskontoret ökas med 90 milj. kr. till 300 milj. kr.

Förslag

Regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge förenade fabriksverken att efterge de lån som lämnats till KB United Stirling (Sweden) AB & Co i enlighet med vad föredragande statsrådet har förordat,

2. bemyndiga regeringen att sätta ned statskapitalet i fabriksverkens fond med 49 700 000 kr.,

3. bemyndiga regeringen att medge förenade fabriksverken att teckna och förvärva aktier i United Stirling (Sweden) AB för 22 500 kr.,

4. medge att lämnade bemyndiganden för regeringen om förenade fabriksverkens ägartillskott till FFV Företagen AB får användas i enlighet med vad föredragande statsrådet har förordat,

5. bemyndiga regeringen att medge förenade fabriksverken att för verksamheten under verksamhetsåret 1981 lämna ägartillskott till FFV Företagen AB med högst 30 000 000 kr. i enlighet med vad föredragande statsrådet har förordat,

6. medge att förenade fabriksverken får disponera en från 210 000 000 kr. till 300 000 000 kr. ökad rörlig kredit i riksgäldskontoret,

7. till Finansiering av stirlingprojektet på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.

Motionen

Med anledning av propositionen har väckts motion 1980/81:2116 av Lars Henrikson m. fl. (s, c, vpk). I motionen hemställs

1. att riksdagen uttalar sig för att stirlingenheten i Linköping förblir en självständig division med egna resurser för marknadsföring, produktutveckling och förserieproduktion,

2. att riksdagen uttalar sig för att V 160-projektet tillförsäkras kontinuitet genom fortsatt finansiering även efter 1981,

3. att riksdagen verkar för att projektet bibehålls i Sverige,

4. att riksdagen markerar betydelsen för projektet av de i motionen nämnda spin off-produkterna och konsulttjänsterna,

5. att riksdagen beaktar projektets klara kopplingar till den i proposition 1980/81:90 föreslagna nya energipolitiken (industridepartementet, bil. 1 s. 211).

Utskottet

Utskottet behandlar först frågan om fortsatt statligt stöd till stirlingprojektet.

Den svenska utvecklingen av stirlingmotorer sker hos KB United Stirling (Sweden) AB & Co i Malmö och FFV Industriprodukter AB i Linköping. United Stirling ägs till hälften av förenade fabriksverken (FFV) och till hälften av det sedan år 1979 statligt ägda Kockums Air AB.

United Stirlings utvecklingsarbete är inriktat på större motorer, medan FFV Industriprodukters verksamhet gäller en mindre enhet, den s. k. V 160-motorn.

Betydande statligt stöd har lämnats för stirlingprogrammet. Netto har

således United Stirling kostat 179 milj. kr. Utvecklingen av den mindre motorn har helt bekostats av FFV.

De båda stirlingprojekten har under det senaste året utvärderats av fristående konsulter vad gäller bl. a. marknadsförutsättningar och vissa tekniska frågor.

Mot bakgrund av bl. a. dessa utvärderingar föreslår regeringen i propositionen att projekten drivs vidare ytterligare ett steg. Förslagen i övrigt innebär i stort följande.

Stirlingprojekten integreras genom att projektet hos FFV Industriprodukter överförs till United Stirling. Detsamma gäller med företaget Stirling Power Systems Corp., som f. n. ägs av FFV Företagen AB. En utvärdering av verksamheten hos United Stirling sker genom att medel till finansiering av utvecklingen av olika tillämpningar av stirlingmotorn under år 1981 får sökas via Industrifonden och andra inhemska eller utländska institutioner. En förutsättning härför är att företaget finansiellt rekonstrueras. Detta sker genom att FFV medges efterge lån till United Stirling på 49,7 milj. kr. I samband härmed sätts statskapitalet inom fabriksverkens fond ned med motsvarande belopp. Härutöver lämnas ett ägartillskott till United Stirling så att ett lån på 85 milj. kr. hos Investeringsbanken kan återbetalas.

Föredraganden anmäler i propositionen att han avser att ta initiativ till förhandlingar i syfte att andelar i United Stirling skall säljas till privatägda industriföretag.

United Stirlings aktiekapital måste höjas med 45 000 kr. till 50 000 kr. Regeringen begär riksdagens bemyndigande till att FFV får teckna hälften av de nyemitterade aktierna och betala dem med 22 500 kr.

Intill dess att svenska eller utländska medfinansiärer har inträtt i projektet avseende den mindre motorn föreslås staten genom anslag över statsbudgeten bidra till finansieringen av detta projekt under år 1981. Kostnaden beräknas till 30 milj. kr. varav FFV föreslås svara för 15 milj. kr. Resterande 15 milj. kr. bör enligt propositionen tillföras United Stirling som ägartillskott sedan projektet har överförts dit.

I motion 1980/81:2116 riktas kritik mot den i propositionen föreslagna samordningen av de båda stirlingprojekten inom ramen för United Stirling. Det finns enligt motionärerna risk för att denna samordning går ut över V 160-satsningen. De anför att en av FFV utarbetad neddragningsplan hotar projektet och verksamheten vid enheten i Linköping. Härigenom, anser de, finns det risk för att man bortser från de möjligheter projektet erbjuder i olika avseenden. Motionärerna föreslår mot denna bakgrund bl. a. att stirlingenheten i Linköping förblir en självständig division, att V 160-projektet tillförsäkras kontinuitet genom fortsatt finansiering även efter år 1981, att riksdagen verkar för att projektet bibehålls i Sverige och att riksdagen markerar betydelsen för projektet av olika spin off-produkter och konsulttjänster.

Utskottet delar regeringens uppfattning att stirlingprojektet är så intres-

sant att det motiverar ytterligare statligt stöd. Utskottet har ingen erinran mot att stirlingverksamheterna inom United Stirling och FFV Industriprodukter AB samt det av FFV Företagen AB ägda företaget Stirling Power Systems Corp. integreras inom det förstnämnda företaget. Enligt utskottets mening ger en sådan integrering bättre möjligheter att inrikta resurserna på de delar av stirlingverksamheten som har de bästa förutsättningarna. Utskottet vill betona att inget sägs i propositionen om att man skulle planera nedläggning av V 160-projektet eller flyttning av det från Sverige. Enligt den information som utskottet erhållit av företagsledningarna vid United Stirling och FFV Industriprodukter AB finns inte heller några sådana planer inom företagen. Företagsledningarna framhöll att man kommer att arbeta med olika former av el- och värmeproduktion där stirlingmotorns fördelar i fråga om rena avgaser, tyst drift och flexibilitet vad gäller energikälla är speciellt värdefulla. Mot här angiven bakgrund finner utskottet det inte motiverat med något särskilt uttalande av riksdagen avseende V 160-projektet. Motion 1980/81:2116 avstyrks således i här aktuella delar.

Ett yrkande i motionen går ut på att riksdagen skall beakta projektets kopplingar till den i proposition 1980/81:90 föreslagna nya energipolitiken. Vad som torde avses är förslagen i propositionen om introduktion av alternativa drivmedel.

I proposition 1980/81:90 om riktlinjer för energipolitiken anför föredraganden (s. 482) bl. a. följande.

> Mera genomgripande minskning av energiförbrukningen kräver som regel grundläggande nykonstruktioner i drivsystemen. Utvecklingsarbete i detta avseende har i huvudsak långsiktig karaktär. Staten har här en viktig uppgift att komplettera den företagsfinansierade utvecklingen genom att stödja sådan teknikbevakning och kompetensuppbyggnad som kan vara nödvändig för att det skall vara möjligt att inom landet följa med i den internationella utvecklingen. Inom landet pågår verksamhet av denna art, både inom och utanför energiforskningsprogrammet, i syfte att undersöka alternativ till dagens konventionella fordonsmotorer. Exempel på sådana alternativ är elektriska drivsystem samt förbränningsmotorer av flerbränsletyp, dvs. motorer som inte ställer krav på drivmedel av noggrant specificerat slag.

Enligt utskottets mening innebär förslagen i den föreliggande propositionen ett statligt stöd till sådant utvecklingsarbete varom talas i proposition 1980/81:90. Utskottet finner mot bakgrund härav inget skäl för riksdagen att göra något särskilt uttalande. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Utskottet har inte heller i övrigt någon erinran mot de förslag som redovisas i propositionen rörande åtgärder till stöd för stirlingprojektet.

Utskottet övergår så till de förslag i propositionen som rör ägartillskott m. m. till FFV Företagen AB och ökning av den rörliga krediten till FFV.

Med stöd av riksdagens beslut våren 1979 har regeringen bemyndigat FFV att för verksamhetsåret 1979/80 lämna ett ägartillskott till FFV Företagen

med högst 30 milj. kr. (prop. 1978/79:125 bil. 11, NU 1978/79:54, rskr 1978/79:447). Med stöd av ett riksdagsbeslut våren 1980 har regeringen vidare bemyndigat FFV att för verksamheten under tiden den 1 juli – den 31 december 1980 lämna ägartillskott med högst 19 milj. kr. (prop. 1979/80:125 bil. 11, NU 1979/80:58, rskr 1979/80:346). Med hänsyn till att regeringen har förlängt FFV:s räkenskapsår 1979/80 till att omfatta tiden den 1 juli 1979 – den 31 december 1980 föreslås att förstnämnda belopp skall omfatta verksamheten för denna period. Motiven för besluten om ägartillskotten till FFV Företagen har främst varit att finansiera projektet med utveckling av en mindre stirlingmotor, sedan detta har flyttats över till FFV Industriprodukter. Under verksamhetsåret 1979/80 har enligt preliminära bokslut betydande förluster uppstått i vissa av dotterbolagen till FFV Företagen, främst Telub och FFV Allmateriel. Det är därför enligt propositionen nödvändigt att de medel som efter beslut av riksdagen får överföras från verket till FFV Företagen för verksamheten under det förlängda verksamhetsåret 1979/80 får användas också för att lämna aktieägartillskott till FFV Företagen för att täcka förluster i företaget och dess dotterbolag. Regeringen begär riksdagens bemyndigande att medlen får utnyttjas även för detta ändamål.

Utskottet tillstyrker vad regeringen här har föreslagit. Likaså tillstyrks att FFV får överföra medel till FFV Företagen under år 1981. Detta belopp uppgår enligt FFV:s bedömning till 15 milj. kr. Med det stöd på 15 milj. kr., som enligt vad utskottet har anfört i det föregående skall lämnas av FFV till stirlingutvecklingen, kommer det sammanlagda ägartillskottet att uppgå till 30 milj. kr.

I propositionen föreslås slutligen att FFV:s rörliga kredit i riksgäldskontoret höjs med 90 milj. kr. till 300 milj. kr. Utskottet tillstyrker förslaget.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. beträffande *samordning av stirlingmotorverksamheten, m. m.* att riksdagen avslår motion 1980/81:2116,
2. beträffande *finansiering av stirlingprojektet* att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:161 momenten 1–3 och 7

   a) bemyndigar regeringen att medge förenade fabriksverken att efterge de lån som lämnats till KB United Stirling (Sweden) AB & Co i enlighet med vad som förordas i propositionen,

   b) bemyndigar regeringen att sätta ned statskapitalet i fabriksverkens fond med 49 700 000 kr.,

   c) bemyndigar regeringen att medge förenade fabriksverken att teckna och förvärva aktier i United Stirling (Sweden) AB för 22 500 kr.,

   d) till *Finansiering av stirlingprojektet* på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.,

3. beträffande *ägartillskott till FFV Företagen AB*
   att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:161 momenten 4 och 5
   a) medger att lämnade bemyndiganden för regeringen om förenade fabriksverkens ägartillskott till FFV Företagen AB får användas i enlighet med vad som förordas i propositionen,
   b) bemyndigar regeringen att medge förenade fabriksverken att för verksamheten under verksamhetsåret 1981 lämna ägartillskott till FFV Företagen AB med högst 30 000 000 kr. i enlighet med vad som förordas i propositionen,
4. beträffande *rörlig kredit till förenade fabriksverken*
   att riksdagen medger att förenade fabriksverken får disponera en från 210 000 000 kr. till 300 000 000 kr. ökad rörlig kredit i riksgäldskontoret.

Stockholm den 14 maj 1981

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Margaretha af Ugglas (m), Lilly Hansson (s), Thage Peterson (s), Rune Jonsson (s), Karl Björzén (m), Ingegärd Oskarsson (c), Sivert Andersson (s), Birgitta Johansson (s), Sven Munke (m), Ivar Franzén (c) och Christer Eirefelt (fp).